

TRADICIJA I MODERNIZACIJA (EVROPSKE PERSPEKTIVE KULTURE NA BALKANU)

Društva današnjeg Balkana, koja su odlučila da svoju sudbinu pridruže sudbini Evrope, nailaze na brojne izazove i nedoumice. Ulazak u Evropu, naime, podrazumeva spremnost na promene u svim segmentima društvene strukture. Stiče se utisak da se problemi u ekonomskom i institucionalnom delu balkanskih društava lakše prihvataju, podnose i rešavaju, dok su stvari na planu svesti i duhovne kulture delikatnije. Ljudi se teže oslobađaju starih navika, predrasuda, ponašanja i vrednosti. Odnos prema tradiciji predstavlja jedan od ključnih aspekata iz koga proizilaze ostali odnosi koji se tiču projektovanja društva u evropske i transatlantske strukture. Ovaj odnos zahteva temeljno preispitivanje, jer se on najdirektnije povezuje sa očuvanjem/gubljenjem nacionalnog i kulturnog identiteta (u Srbiji, ali i u ostalim zemljama na Balkanu). Nevolje sa tradicijom proizilaze iz neshvatanja njene suštine.

Odnos prema tradiciji treba postaviti na zdravo kritičku osnovu, kako bi se društvima na Balkanu omogućilo realno sagledavanje perspektiva povezanih sa integracijom u Evropsku uniju. Nedoumice iskrsavaju pre svega oko pitanja očuvanja autentičnih vrednosti kulturne istorije, ali jednako i oko oslobađanja od negativnog nasleđa (duha) prošlosti. Za tradiciju "svih mrtvih generacija" K. Marks (Marx) je u delu *Osamnaesti brimer Luja Bonaparte* pisao da ona "kao mōra pritiska mozak živih" te da, u tom kontekstu, donosi zlo u vidu "nasleđenih nevolja" (vidi K. Marks - F. Engels 1976: 68). Različito vrednovanje tradicije kao komponente kulture zahteva pojmovno razgraničenje dihotomija tipa prošlost/sadašnjost, tradicija/tradicionalizam, tradicionalno/moderno.

Evropska integracija balkanskih zemalja sa današnjeg gledišta podrazumeva, između ostalog, i oslobađanje njihovih društava bremena prošlosti, oličenog u raznim tradicionalističkim predrasudama, praznovericama, kompleksima niže ili više vrednosti, navikama, parolama i mentalitetu. U Evropi, inače, sentence tipa "lako ćemo", "nema problema", "nekako ćemo se snaći", rečeno u našem žargonu, "ne drže vodu". Drugim rečima, one ne znače ništa. Takva razmišljanja nepotrebno uzimaju vreme, koče svaku akciju, stvaraju bezrazložno zadovoljstvo i opravdavaju neuspeh. Odranije, a naročito iz vremena komunizma, u Srbiji je bila ozvaničena praksa da se sopstvena nesposobnost i nemarnost pravdaju optuživanjem drugih. Reč je o poznatom ksenofobnom sindromu "spoljnjeg neprijatelja" (pod njim se podrazumevaju "dežurni krivci", poput Vatikana, Amerike ili "svetskih policajaca") i "mangupa u sopstvenim redovima" (taj izraz rezervisan je za ideološke neistomišljenike alias domaće izdajnike). Građansko društvo zasnovano je na kategoriji individualiteta i lične odgovornosti, a tu se podrazumevaju društvene i moralne vrline zasnovane na poverenju, o čemu je pisao F. Fukujama (Fukuyama). Vrline, u koju spada najpre radna etika [definisana u kontekstu Veberovog (Weber) duha kapitalizma], sa nizom drugih posebnijih, praktičnih i korisnih vrlina, poput štedljivosti, racionalnog pristupa rešenju problema i preokupacije onim `sada i ovde`, mogu biti jedina i prava garancija socijalnog i kulturnog prosperiteta (Vidi: Fukujama 1997: 53-59).

Za uključivanje u Evropu potrebno je najpre identifikovati istinske dominantne vrednosti svoje (nacionalne) kulture kako se ne bi došlo u iskušenje da

Sociološkim jezikom rečeno, čovek kao socijalno biće ukorenjen je u tradiciji. Ona pomaže očuvanju identiteta jednog naroda i istovremeno doprinosi formiranju jasne slike življenja tog naroda u budućnosti. Tradicija jeste sadašnjost prošlog, ali ona je, ništa manje, i vizija budućeg. Pravo znanje o značaju tradicije i njenoj društvenoj relevanciji može se formirati u odgovoru na pitanje da li ona (ne) ugrožava svest o potrebi društvenih promena, odnosno da li su kulturne vrednosti dotične tradicije podsticajne za savremeno stvaralaštvo. Sud o njenoj poželjnosti u društvu donosi se tek pošto se utvrdi da ona ne predstavlja breme prošlosti već izazov budućnosti. Tradicija je konstitutivni element svake kulture jer potencijalno sadrži tvoračku dimenziju. Klica novog često se nalazi u najsmelijim slutnjama i nagoveštajima u prošlosti, a vrednost prošloga očituje se u mogućnosti njegovog projektovanja u

budućnost. E. Sapir je s puno razloga prepoznao istinski kulturizovanog pojedinca ili društvo u onim ljudima ili socijalnim grupacijama koje ne odbacuju prošlost s prezirom. Ali uz jednu važnu napomenu: da je "prošlost od kulturnog interesa jedino dok je još sadašnjost, ili dok god može postati budućnost" (Sapir 1984:115). Jezik, pismenost, religija, umetnost i narodna predanja, onda kada su sačuvani u tradiciji jednog naroda, omogućuju da čovek lakše sebe nalazi u sadašnjosti i projektuje u neki novi život. „Sadašnjost menja prošlost koliko prošlost upravlja sadašnjošću“ - zapisao je Eliot. O stalnoj društvenoj potrebi za tradicijama pisao je i Gidens, ističući da su tradicije potrebne zato što životu daju kontinuitet i formu (Gidens 2005:70).

**----- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU. -----**

www.maturskiradovi.net

MOŽETE NAS KONTAKTIRATI NA E-MAIL: maturskiradovi.net@gmail.com